

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійної програми _____ Фінанси та облік в підприємстві _____
на тему:

**Транспарентність фінансових відносин як інструмент забезпечення ефективної
діяльності підприємств**

Здобувачки групи _____ ЕН-92/3ф _____ Чухно Руслани Юріївни _____

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Руслана ЧУХНО _____
(підпис)

Керівник _____ к.е.н, доцент Людмила ЗАХАРКІНА _____
(підпис)

Суми 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф.

_____ Лариса ГРИЦЕНКО

(підпис)

«17» квітня 2023 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Здобувачки групи ЕН-92/3ф інституту (центру) ННІ БіЕМ
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Чухно Руслани Юрійвни

Тема роботи: Транспарентність фінансових відносин як інструмент забезпечення ефективної діяльності підприємств

Затверджено наказом по СумДУ № 0509-VI від «15» 05 2023 р.

Термін здачі здобувачкою завершеної роботи «14» 06 2023 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

сутність та роль транспарентності у фінансовій діяльності підприємства;
транспарентність, як один із ключових елементів підвищення інвестиційної привабливості підприємства на ринку;
оцінка транспарентності підприємств на основі рейтингу «Фінансова стабільність державних підприємств в Україні»;
аналіз ESG Transparency Indexi;
визначення ризиків транспарентності, які мають вплив на фінансовий стан підприємства;
роль технології Blockchain у підвищенні транспарентності та ефективності управління на підприємствах.

Дата видачі завдання: «17» 04 2023 р.

Керівник _____ к.е.н, доцент Людмила ЗАХАРКІНА _____
(підпис)

Завдання прийнято до виконання «17» 04 2023 р. _____ Руслана ЧУХНО _____
(підпис)

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему:

Транспарентність фінансових відносин як інструмент забезпечення ефективної діяльності підприємств

Чухно Руслана Юріївна

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 38 сторінках, з яких список використаних джерел із 62 найменувань. Робота містить 4 таблиць, 10 рисунків.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Дослідження ролі транспарентності в ефективній фінансово-економічній діяльності підприємства є дуже актуальним та має великий практичний потенціал для бізнесу та держави.

Зростаюча конкуренція на ринках, зміни законодавства, ризики та невизначеність, пов'язані з глобалізацією та економічною нестабільністю, роблять транспарентність однією з ключових складових успішної економічної діяльності.

Мета кваліфікаційної роботи – розглянути теоретичні та практичні аспекти транспарентності, проаналізувати переваги та недоліки даного механізму, виявити ризики пов'язані з впровадженням транспарентності та здійснити оцінку транспарентності підприємств.

Методи дослідження. В даній роботі в процесі дослідження та обробки матеріалів використовувалися факторний та порівняльні методи, горизонтальний аналіз та синтез, а також при обробці фактичних даних застосовувалися аналітичні та графічні методи.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. За результатами роботи опубліковано 5 статей у наукових виданнях, що є фаховим виданням категорії Б, та 1 стаття у науковому виданні, що є фаховим виданням категорії А та індексується БД

WOS. Кваліфікаційна робота виконана в рамках дослідження, що фінансується за рахунок бюджетних коштів МОН України «Цифровізація та прозорість публічних, корпоративних та особистих фінансів: вплив на інноваційний розвиток та національну безпеку» (реєстраційний номер: 0122U000774).

Основний результат роботи. Основна частина роботи складається з вступу, трьох розділів та висновків. У першому розділі розглянуто сутність поняття прозорості, визначено основні переваги прозорості та ризики її застосування на підприємствах. Проведено SWOT-аналіз, який надає можливість оцінити сильні та слабкі сторони прозорості, а також визначити можливості та загрози її впровадження.

У другому розділі проведено оцінку прозорості підприємств на основі методів, які відображають рівень доступності та якості інформації, що надається компаніями про свою діяльність та управління.

У третьому розділі проведено дослідження ризиків, які можуть виникнути під час практичного застосування прозорості у фінансовій діяльності підприємств. Проведено аналіз впливу використання технології Blockchain на процеси управління, зокрема на збереження та обмін даними, автоматизацію процесів, а також забезпечення захисту відкритої та доступної інформації.

Ключові слова: прозорість, підприємства, ризики, переваги, оцінювання, технологія Blockchain, інвестиційна привабливість, безпека.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1 ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ, ЯК МЕХАНІЗМ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ..	9
1.1 Сутність та роль транспарентність у фінансовій діяльності підприємства.....	9
1.2 Транспарентність, як один із ключових елементів підвищення інвестиційної привабливості підприємства на ринку.....	14
1.3 Аналіз популярності та тенденцій транспарентності в фінансовій сфері та управлінні підприємством на основі даних Google Trends.....	18
2 ОЦІНКА ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ДОВІРИ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ....	21
2.1 ESG Transparency Index: методологія та оцінка транспарентності найбільших платників податків в Україні.....	21
2.2 Аналіз та оцінка транспарентності підприємств на основі рейтингу «Фінансова стабільність державних підприємств в Україні».....	27
3 ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ: ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ БАЛАНС МІЖ ДОСТУПНІСТЮ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЗАХИСТОМ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ	32
3.1 Визначення ризиків транспарентності, які мають вплив на фінансовий стан підприємства.....	32
3.2 Роль технології Blockchain у підвищенні транспарентності та ефективності управління на підприємствах.....	37
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	44

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Зростаюча конкуренція на ринках, зміни законодавства, ризики та невизначеність, пов'язані з глобалізацією та економічною нестабільністю, роблять транспарентність однією з ключових складових успішної економічної діяльності. Недостатня транспарентність може спричинити зниження довіри до підприємства, зменшити залучення інвестицій та призвести до можливих правових проблем. У той же час, забезпечення відкритості, доступності та зрозумілості інформації про діяльність підприємства, фінансовий стан та інші аспекти його функціонування може стати фактором підвищення його привабливості для інвесторів та клієнтів. У цьому контексті, транспарентність виступає головним фактором успіху, здатним перетворити організацію на впевненого лідера своєї галузі. Величезний обсяг доступної інформації, швидкі технологічні зміни і зростаюча свідомість споживачів ставлять підприємствам виклик забезпечувати високий рівень транспарентності.

Дослідженню питання транспарентності приділяли увагу як зарубіжні так і вітчизняні вчені, зокрема, Дерій Ж.В., Завгородня Н.В., Халіна В.Ю., Сироватський О.А., Ляхович О.О., Скаковська С.С., Кречко М.Ю. та інші. Разом з тим, динамічні зміни в фінансових екосистемах вимагають проведення додаткових досліджень в сфері впровадження транспарентності.

Отже, дослідження ролі транспарентності в ефективній економічній діяльності підприємства є дуже актуальним та має великий практичний потенціал для бізнесу та держави.

Мета роботи – розглянути теоретичні та практичні аспекти транспарентності, проаналізувати переваги та недоліки даного механізму, виявити ризики пов'язані з впровадженням транспарентності та здійснити оцінку транспарентності підприємств.

Завдання дослідження, які поставлені для досягнення мети роботи:

- визначити сутність та роль транспарентності у фінансовій діяльності підприємства;
- проаналізувати важливість транспарентності для підприємств в сучасному бізнес-середовищі, зокрема його вплив на довіру споживачів, залучення інвестицій та підвищення конкурентоспроможності;
- оцінити рівень транспарентності підприємств за допомогою ESG Transparency Index та рейтингу «Фінансова стабільність державних підприємств в Україні»;
- визначити вплив ризиків транспарентності на фінансовий стан підприємства;
- дослідити переваги технології Blockchain у контексті підвищення довіри між сторонами, забезпечення транспарентності та відкритості інформації, а також зниження можливості фальсифікації даних.

Об'єкт дослідження – транспарентність як механізм забезпечення ефективної економічної діяльності підприємства.

Предмет дослідження – фінансово-економічні відносини, що виникають під час реалізації принципів транспарентності на рівні суб'єктів господарювання.

Методи дослідження. В даній роботі в процесі дослідження та обробки матеріалів використовувалися факторний та порівняльні методи, горизонтальний аналіз та синтез, а також при обробці фактичних даних застосовувалися аналітичні та графічні методи.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. За результатами роботи опубліковано 5 статей у наукових виданнях, що є фаховим виданням категорії Б, та 1 стаття у науковому виданні, що є фаховим виданням категорії А та індексується БД WOS. Кваліфікаційна робота виконана в рамках дослідження, що фінансується за рахунок бюджетних коштів МОН України «Цифровізація та транспарентність публічних, корпоративних та особистих фінансів: вплив на

інноваційний розвиток та національну безпеку» (реєстраційний номер: 0122U000774).

Структура роботи. Основна частина робота складається з вступу, трьох розділів та висновків. У першому розділі розглянуто сутність поняття прозорості, визначено основні переваги прозорості та ризики її застосування на підприємствах. Проведено SWOT-аналіз, який надає можливість оцінити сильні та слабкі сторони прозорості, а також визначити можливості та загрози її впровадження.

У другому розділі проведено оцінку прозорості підприємств на основі методів, які відображають рівень доступності та якості інформації, що надається компаніями про свою діяльність та управління.

У третьому розділі проведено дослідження ризиків, які можуть виникнути під час практичного застосування прозорості у фінансовій діяльності підприємств. Проведено аналіз впливу використання технології Blockchain на процеси управління, зокрема на збереження та обмін даними, автоматизацію процесів, а також забезпечення захисту відкритої та доступної інформації.

1 ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ, ЯК МЕХАНІЗМ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

1.1 Сутність та роль транспарентності у фінансовій діяльності підприємства

Поняття транспарентності є дуже актуальним у сучасному світі. Воно відображає ступінь прозорості та доступності інформації про діяльність певної організації, компанії, уряду чи іншої інституції.

Транспарентність у фінансовій діяльності підприємства означає, що його фінансова інформація доступна та зрозуміла для всіх зацікавлених сторін, таких як інвестори, партнери, клієнти, працівники, регулюючі органи та громадськість загалом. Така доступність інформації сприяє відкритості та прозорості в діяльності підприємства, довірі споживачів та інших зацікавлених сторін, а також сприяє вирішенню можливих конфліктів.

Для повноцінного розгляду сутності та ролі транспарентності необхідно приділити увагу поняттю «транспарентність» (табл. 1.1). В результаті використання різних теоретико-методологічних підходів до його дослідження, сутність та зміст терміну «транспарентність» в науковій літературі трактується досить широко і по різному.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення сутності поняття «транспарентність» (складено автором)

Автор	Визначення
Дерій Ж.В., Завгородня Н. В.	«Транспарентність – інформаційна прозорість або гласність, публічність середовища, в якому знаходиться суб'єкт та надає всім зацікавленим сторонам необхідну їм для прийняття раціональних рішень інформацію у відкритій, повній і зрозумілій формі» [1, с.264].
Кузіна Р.В.	«Транспарентність – це ступінь, з якою інвестори мають вільний доступ до будь-якої необхідної фінансової інформації про компанію, такі як рівні цін, глибини ринку та ступінь схильності фінансових звітів» [2, с.93].

Продовження таблиці 1.1

Халіна В.Ю., Сироватський О.А	Транспарентність – це соціальне явище, яке, з одного боку, є функціональним феноменом, що сприяє оптимізації регуляторних процесів у суспільстві, а, з іншого, інструментом формування репутаційних складників суб'єкта господарювання, детермінантом встановлення довірчих відносин з його стейкхолдерами та покращення власного іміджу і, як наслідок, посилення конкурентних переваг [3. 168].
Ляхович О.О., Скаковська С.С., Кречко М.Ю.	Транспарентність – це рівень відкритості підприємства, що включає достовірну, доступну та неупереджену інформацію про його діяльність. Під транспарентною діяльністю підприємства слід розуміти висвітлення у відкритому доступі достовірної інформації та пояснень щодо об'єктивного уявлення про фінансові та нефінансові показники підприємства [4, с. 33].

Транспарентність – це якість, яка дозволяє публічній організації, компанії, урядовій установі або іншій структурі бути прозорою та відкритою в своїх діях і прийнятих рішеннях.

Спираючись на вище наведені підходи, до дослідження терміну транспарентності, можна виокремити ряд ознак, які притаманні даній категорії та є її невід'ємними складовими. До них належать:

– повнота інформації. Вказує на те, що інформація повинна містити усі факти, дані, деталі та іншу необхідну інформацію, яка потрібна для дослідження, розуміння та вирішення проблеми або завдання. Збереження повноти інформації є важливим для бізнесу, установ та організацій, оскільки недостатня її повнота може призвести до неправильного прийняття рішень, неповного розуміння ситуації або навіть до серйозних помилок;

– пріоритет транспарентності над закритістю. Відкритість та прозорість є більш цінним ніж таємниця та обмежений доступом до інформації. В сучасному світі, де інформація є важливим ресурсом, транспарентність є пріоритетною, оскільки сприяє розвитку довіри між людьми, установами та державами. Завдяки транспарентності забезпечується можливість перевірки дій та прийняття об'єктивних рішень, що в свою чергу сприяє зниженню корупції, адже можна відслідкувати, як використовується публічний бюджет та інші ресурси.

Натомість обмеженість або закритість інформації може викликати недовіру та підозру, що може позначитись на ефективності та репутації установ чи держави;

- своєчасність отримання інформації. Отримання інформації вчасно може допомогти зменшити ризики, забезпечити ухвалення більш конструктивних рішень та підвищити ефективність діяльності;

- невід’ємний взаємозв’язок транспарентності і верховенства права. Транспарентність та верховенство права є невід’ємними складовими здорового та демократичного суспільства, що забезпечує розвиток довіри між владою та громадянами, адже якщо влада діє без забезпечення публічності своїх рішень, то немає можливості перевірити, чи дотримуються закони та чи є верховенство права, яке має забезпечити рівність усіх перед законом;

- цілісність інформації. Дані або інформація повинні зберігатися, передаватися та оброблятися в надійний та захищений спосіб, який буде гарантувати їхню точність та цілісність. Цілісність інформації може бути порушена через різні фактори: помилки в обробці даних, збій обладнання, зловмисні програми та віруси та інші шкідливі дії. Збереження цілісності інформації є важливою задачею для багатьох організацій та компаній, оскільки порушення цілісності може призвести до втрати даних, порушення конфіденційності, витоку важливої інформації та інших серйозних наслідків;

- реальна можливість громадян вплинути на те чи інше рішення. Транспарентність може збільшити рівень впливу громадян на рішення органів виконавчої влади, підприємств чи організацій. Громадяни, які мають доступ до інформації про діяльність підприємства, можуть бути більш свідомими споживачами, звертатись до керівництва з запитами, пропозиціями та скаргами, а також брати участь у громадських обговореннях та впливати на прийняття рішень [1; 5; 6; 7].

Важливо розглянути переваги прозорості для підприємства (рис. 1.1), які допоможуть зрозуміти, чому вона є необхідною та корисною та як може допомогти досягти успіху в довгостроковій перспективі.

Рисунок 1.1 – Переваги прозорості (побудовано автором на основі [3; 8; 9; 10])

Прозорість передбачає доступність інформації про дії органів влади та інших установ, процеси прийняття рішень та використання ресурсів. Це означає, що громадяни мають право на інформацію про те, як влада та підприємства функціонують, які рішення вони приймають та як використовують фінансові ресурси.

Незважаючи на те, що транспарентність має безліч переваг, вона може нести в собі і певні ризики. Ось деякі можливі з них.

- ризик спотворення даних: якщо інформація, що оприлюднюється, не є повною та точною, то це може призвести до спотворення даних та зниження довіри до компанії або організації;

- ризик зловживання інформацією: якщо доступ до інформації не регулюється належним чином то існує ризик, що ця інформація може бути використана недобросовісними особами для своїх користних цілей або неправомірних дій;

- ризик недостатньої конфіденційності: занадто високий рівень транспарентності може призвести до того, що компанії або організації не можуть захистити від розголошення важливу інформацію про свою діяльність;

- збільшення ризиків безпеки: якщо надмірна транспарентність забезпечується шляхом розміщення даних в інтернеті, це може збільшити ризики безпеки, такі як хакерські атаки або віруси;

- перевантаження інформацією: занадто багато інформації може бути надто великим і важким для зацікавлених сторін, що призводить до плутанини та бездіяльності;

- не вигідне конкурентне становище: розкриття певної інформації може поставити організацію в не вигідне конкурентне становище, якщо її конкуренти не розкривають таку ж інформацію [2; 11; 12; 13].

Отже, транспарентність може допомогти зменшити ризики, але це залежить від того, які дані компанії публікують та наскільки доступною є ця інформація для зацікавлених сторін. В більшості випадків, транспарентність є важливою і необхідною для демократичного суспільства та ефективного управління. Важливо збалансувати транспарентність з іншими цінностями, такими як приватність та безпека, щоб зберегти належне управління та захист прав.

1.2 Транспарентність, як один із ключових елементів підвищення інвестиційної привабливості підприємства на ринку

В останні роки спостерігається тенденція щодо зміщення акцентів в економіці в бік повної інформаційної відкритості. Усвідомлення менеджерами необхідності транспарентності бізнесу змушують їх шукати шляхи для кількісного і якісного вдосконалення розкриття звітної інформації.

Під інформаційною прозорістю розуміється своєчасне забезпечення доступу до надійної інформації, що відіграє важливу роль для інвесторів, акціонерів, клієнтів та держави з метою отримати вичерпне уявлення про компанію шляхом підготовки, перевірки та розкриття інформації з питань структури власності, фінансово-господарської діяльності, складу ради директорів, комітету та менеджменту, а також змін, які мають особливе значення для акціонерів та регулюючих органів на основі законодавчих норм [14].

Транспарентність передбачає ступінь доступу інвесторів до необхідної фінансової інформації про компанію, такої як: рівень цін, глибина ринку та перевірені фінансові звіти. Прозорість допомагає зменшити невизначеність і різкі коливання цін на акції, оскільки всі учасники ринку можуть приймати важливі рішення на основі одних і тих самих даних. Інвестори аналізують фінансову звітність компанії, щоб визначити, чи варто купувати акції. Чим більше підприємства освітлюють джерела надходжень фінансових ресурсів та куди саме вони витрачають їх, тим впевненішими можуть бути інвестори щодо їхніх фундаментальних показників [15].

Підприємство повинно також забезпечити транспарентність управління та корпоративного управління. Це означає, що інвестори повинні мати можливість ознайомитися зі структурою управління, політиками компанії, правами

акціонерів та іншими важливими аспектами, пов'язаними з управлінням підприємством.

Ефективне управління підприємством сприяє розвитку інновацій та підвищенню конкурентоспроможності компанії на ринку. Компанії, які ефективно використовують свої ресурси та впроваджують новітні технології, можуть швидше реагувати на зміни в ринкових умовах та бути успішнішими у конкуренції з іншими підприємствами. Ефективне управління підприємством може мати позитивний вплив на стосунки зі споживачами, працівниками та іншими зацікавленими сторонами. Компанії, які дотримуються високих стандартів управління та забезпечують якість своїх продуктів та послуг, можуть залучати нових клієнтів та зберігати існуючих, а також залучати та зберігати талановитих співробітників [16; 17].

Транспарентність може допомогти зменшити ризики шляхом забезпечення більшої ясності та доступності інформації про ризики, які пов'язані з діяльністю підприємства. Наприклад, якщо компанія публікує інформацію про ризики, пов'язані зі своїми продуктами або послугами, то це може допомогти покупцям та інвесторам усвідомити ризики та прийняти більш обґрунтоване рішення про те, чи вони хочуть продовжувати співпрацю з компанією, тому транспарентність полегшує аналіз і, таким чином, знижує ризик під час інвестування [18].

Натомість, менше інформації означає менше впевненості для інвесторів. Коли фінансова звітність є непрозорою, інвестори ніколи не можуть бути впевнені щодо реальних показників компанії та реального ризику. Відсутність прозорості також може приховати рівень боргу компанії. Якщо компанія приховує свій борг, інвестори не можуть оцінити ризик банкрутства.

Однак у сучасних умовах підприємство повинно вміти знаходити баланс між тим, яку інформацію можна надавати у вільний доступ, а яку варто приховати, адже потенційна конкурентна слабкість компанії є водночас основною вигодою для всіх організацій, які отримують дану інформацію [19].

Проведений SWOT-аналіз (рис.1.2) дасть можливість оцінити сильні та слабкі сторони прозорості, а також визначити можливості та загрози її впровадження.

<p style="text-align: center;">Сильні сторони</p> <ul style="list-style-type: none"> - вимоги до прозорості зменшують ризики порушення законодавства та інших правил, що сприяє збільшенню довіри та лояльності зацікавлених сторін; - підприємство має добре розвинену систему внутрішнього контролю та аудиту; - більш відкрите та прозоре підприємство може залучати більше інвесторів та клієнтів, що сприяє його привабливості та конкурентоспроможності. 	<p style="text-align: center;">Слабкі сторони</p> <ul style="list-style-type: none"> - відсутність політики прозорості або її недостатня чіткість; - недостатньо ефективна система контролю за дотриманням політики прозорості; - ризик витоку конфіденційної інформації та даних, що може призвести до порушення прав та призвести до втрати довіри та погіршення іміджу підприємства.
<p style="text-align: center;">Можливості</p> <ul style="list-style-type: none"> - виконання вимог до прозорості може допомогти підприємству залучити більше інвесторів та клієнтів, що може позитивно вплинути на фінансові показники підприємницької діяльності; - розробка та виконання політики прозорості може сприяти розвитку довгострокових відносин з партнерами та іншими зацікавленими сторонами. 	<p style="text-align: center;">Загрози</p> <ul style="list-style-type: none"> - не виконання вимог до прозорості може призвести до ризику порушення законодавства та правил, що може мати негативний вплив на фінансові показники та імідж підприємства; - ризик конфлікту із стейкхолдерами, які мають певні очікування щодо прозорості підприємства.

Рисунок 1.2 – SWOT-аналіз прозорості для підприємства (побудовано автором на основі [1; 5; 7; 20; 21])

У загальному, прозорість є важливим аспектом управління будь-яким бізнесом, незалежно від його розміру чи форми власності. Однак, існують певні особливості прозорості для фізичних осіб-підприємців, які потрібно враховувати при розробці бізнес-стратегії та підходів до управління.

Для фізичних осіб-підприємців, особливо для тих, хто займається малим бізнесом, прозорість може мати більш особистий та взаємний характер, де

важливою є взаємодія з клієнтами та співробітниками на основі взаємовигідних угод та довіри.

Транспарентність також може допомогти фізичним особам-підприємцям бути конкурентоспроможними на ринку. Коли клієнти мають більш повну інформацію про діяльність фізичної особи-підприємця, вони можуть бути більш схильними до співпраці з ним, що може призвести до збільшення обсягів продажів і до збільшення доходів [22; 23].

Великі підприємства мають значно більший обсяг операцій та мають складнішу структуру, що може призвести до складнощів у веденні бухгалтерського обліку та звітності. У той же час, фізичні особи-підприємці зазвичай мають менший обсяг операцій та меншу кількість співробітників, тому їм може бути легше забезпечити високу транспарентність.

Однак, на відміну від великих підприємств, фізичні особи-підприємці можуть мати менше ресурсів та можливостей для забезпечення повної транспарентності у всіх аспектах своєї діяльності. Тому вони можуть зосередитися на забезпеченні транспарентності в тих аспектах, які є найбільш важливими для їхнього бізнесу та клієнтів [24; 25].

Фізичні особи-підприємці можуть використовувати різні засоби для забезпечення транспарентності, такі як відкритість у веденні документації та звітності, доступність для спілкування з клієнтами та співробітниками, регулярність проведення зустрічей та презентацій про стан бізнесу. Також фізичні особи-підприємці можуть використовувати інтернет-технології, такі як блоги, відео-блоги та соціальні медіа, для спілкування зі своїми клієнтами та надання інформації про свою діяльність [26].

У кінцевому підсумку, транспарентність є важливою складовою успішного управління бізнесом для фізичних осіб-підприємців. Хоча це може мати менш формальний характер, ніж у великих підприємств, все ж потрібно дотримуватися

стандартів та принципів прозорості, щоб забезпечити довіру та стійкість бізнесу в довгостроковій перспективі.

Загалом, впровадження прозорості в діяльність підприємства може збільшити довіру інвесторів, зменшити ризики та забезпечити більш ефективний доступ до капіталу. Прозорість є важливою складовою інвестиційної привабливості підприємства. Чим більш прозорим і доступним є підприємство для інвесторів, тим більш ймовірно, що вони будуть зацікавлені в його фінансовій діяльності та готові вкладати у нього свої кошти.

1.3 Аналіз популярності та тенденцій прозорості в фінансовій сфері та управлінні підприємством на основі даних Google Trends

У сучасному світі, де підприємства стикаються з різноманітними викликами, зростає важливість прозорості в управлінні та фінансовій звітності. Це спонукає до проведення дослідження популярності та тенденцій, пов'язаних з такими ключовими словами, як «Transparency of financial reporting», «Financial transparency», «Transparency of management» та «Transparency and trust» (рис. 1.3). Аналіз Google Trends за цими ключовими словами дозволяє отримати більш глибоке розуміння значення прозорості в сучасному бізнес-середовищі. Цей аналіз показує зростаючий інтерес користувачів Google до теми прозорості та довіри в контексті управління та фінансової звітності.

В останні роки спостерігається стабільне зростання популярності запитів по цим ключовим словам, що відображають актуальність та значущість прозорості в організаціях та фінансових процесах. Стабільне зростання

популярності свідчить про те, що транспарентність стає все більш вагомим аспектом сучасного бізнесу.

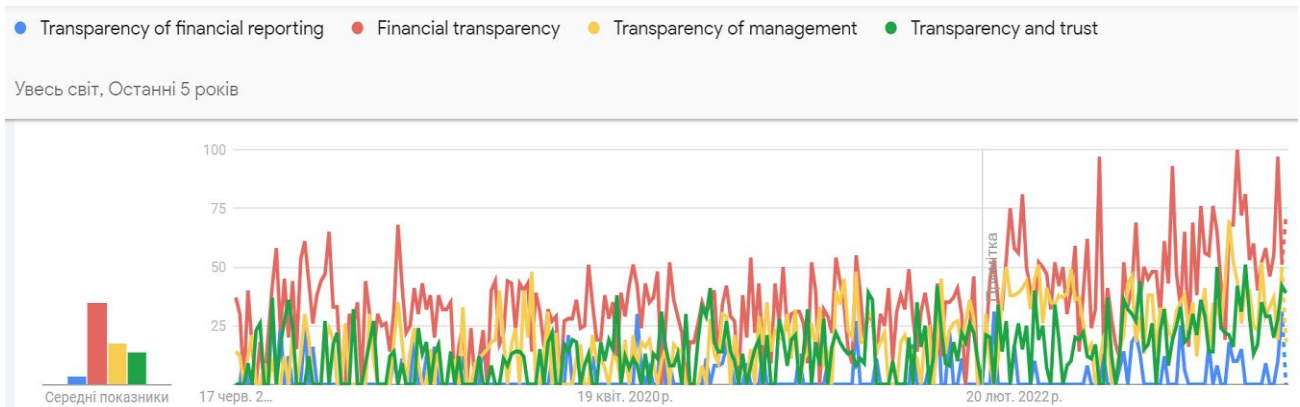

Рисунок 1.3 – Динаміка популярності транспарентності та довіри в бізнес-середовищі на основі даних Google Trends (побудовано автором)

Організації та підприємства усвідомлюють, що транспарентність в управлінні та фінансовій звітності є ключовим чинником успіху та стійкості. Водночас громадськість активно виявляє інтерес до цих питань, оскільки більш прозоре управління підприємством та відкрита фінансова звітність сприяють зміцненню довіри та розумінню діяльності підприємств.

«Financial transparency» є широкою темою, яка охоплює питання прозорості в фінансових операціях, даних та процесах. Цей термін має найвищий рівень інтересу, що свідчить про потребу у розумінні та забезпеченні відкритості в управлінні фінансовими ресурсами. Це може включати публічну доступність фінансових даних, процеси фінансового аудиту, дотримання стандартів звітності та інші механізми, які сприяють транспарентності в галузі фінансів.

Термін «Transparency of financial reporting» викликає значний інтерес, що свідчить про значущість точності, достовірності та доступності фінансової звітності для інвесторів, акціонерів та інших зацікавлених сторін. Високий рівень

інтересу до цієї теми підкреслює потребу у поліпшенні стандартів фінансової звітності та зміцненні транспарентності в цій сфері.

Термін «Transparency of management» має також високий рівень інтересу. Це свідчить про пошук інформації та кращі практики щодо прозорого управління в організаціях. Зацікавленість у цій темі може бути пов'язана з питаннями корпоративної культури, відкритості в процесі прийняття рішень та етичного лідерства.

«Transparency and trust» набуває великого значення, оскільки прозорість має прямий взаємозв'язок зі створенням довіри. Зростаючий інтерес до цього аспекту свідчить про потребу у зміцненні взаємодії між транспарентністю та довірою в бізнес-середовищі, а також про їхній вплив на стійкість, стабільність і успішність підприємств.

Аналіз Google Trends показує, що ці теми є актуальними та здатними зацікавити широку аудиторію. Зростаючий інтерес до транспарентності управління та фінансової звітності може свідчити про зміни відносин між підприємствами та їхніми зацікавленими сторонами, а також про зростання вимог до транспарентності та етичного підходу до бізнесу.

2 ОЦІНКА ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ДОВІРИ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

2.1 ESG Transparency Index: методологія та оцінка прозорості найбільших платників податків в Україні

Оцінка прозорості підприємств є важливим інструментом для забезпечення стабільності і довіри в економічній системі та сприяє підвищенню інвестиційної привабливості конкретного підприємства. Прозорість підприємств означає, що вони публікують відкриту та чітку інформацію про свою діяльність, фінансовий стан та управління.

Методи дослідження можуть включати оцінку рівня відкритості компанії щодо звітності, прозорості корпоративного управління, дотримання принципів соціальної відповідальності та сталого розвитку, а також рівня взаємодії з зацікавленими сторонами.

Важливим методом оцінки рівня прозорості українських компаній є ESG Transparency Index 2020. Індекс оцінює прозорість підприємств за критеріями екологічної, соціальної та управлінської відповідальності, які важливі для оцінки стійкості компаній та привабливості для інвесторів. У рамках цього індексу було оцінено 50 найбільших платників податків в Україні. [27].

На рисунку 2.1 розглянемо більш детально результати дослідження Індексу ESG прозорості українських компаній.

Індекс прозорості підприємств – це показник, який відображає рівень доступності та якості інформації, що надається підприємствами про свою діяльність та управління.

За результатами аналізу Індексу ESG, середній рівень прозорості за компонентом «Загальна інформація про компанію та політику КСВ» збільшився

з 2,5 балів у 2019 році до 3,3 у 2020 році, тобто на 32% більше, при цьому максимальне значення складає 9 балів.

За компонентом «Корпоративне управління» значення Індексу збільшилось на 0,9 балів у 2020 році у порівнянні з 2019 роком, але попри зростання показник залишається на низькому рівні, максимальне значення за даним компонентом становить 22 бали. Зазвичай на своїх веб-сайтах підприємства публікують інформацію про свої керівні органи, іноді надають інформацію про функціональні обов'язки своїх управляючих органів, однак, неохоче розкривають свої політики стосовно нарахування заробітної плати, винагород та бонусів для керівних та наглядових органів.

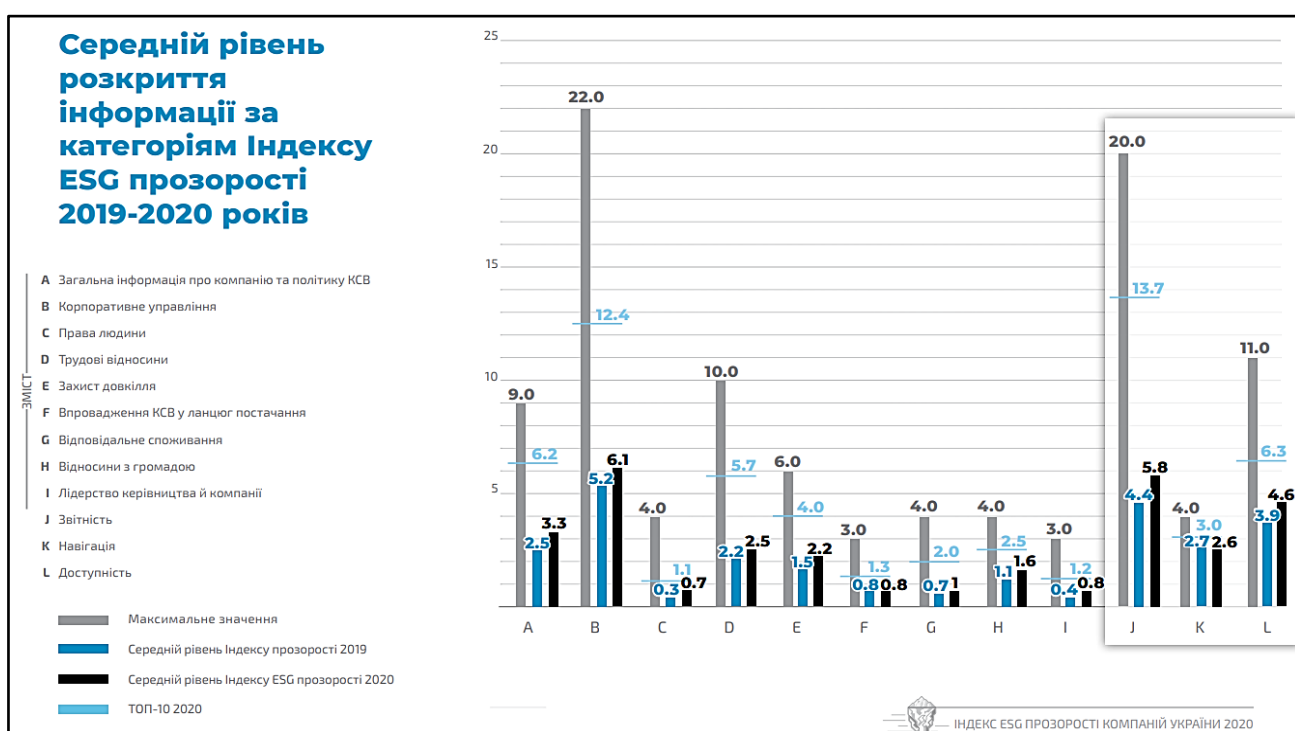

Рисунок 2.1 – Середній рівень розкриття інформації за категоріям Індексу ESG прозорості 2019-2020 років [27]

Незначене збільшення Індексу прозорості спостерігається за компонентом «Права людини» з 0,3 балів у 2019 році до 0,7 у 2020 році, тобто на 0,4 бали

більше. Переважно підприємства надають інформацію про права людини у своїх нефінансових звітах чи Кодексах етики, розглядаючи способи, за допомогою яких люди з особливими потребами можуть працевлаштуватися.

Максимальне значення Індексу ESG прозорості за компонентом «Трудові відносини» складає 10 балів, при цьому середній рівень збільшився на 0,3 бали у 2020 році у порівнянні з 2019 роком. Більшість компаній розкриває свої практики з розвитку персоналу та охорони праці, надаючи інформацію про це в нефінансових звітах або звітах про управління. Звіти також містять інформацію про результати впровадження цих практик. Серед найбільш поширених практик є програми підвищення кваліфікації, програми розвитку лідерства, кар'єрного розвитку, програми розвитку soft skills навичок працівників, медичне страхування співробітників та обов'язковий їх медичний огляд та інше [28].

За компонентом «Захист довкілля» середній рівень прозорості збільшився з 1,5 балів у 2019 році до 2,2 у 2020 році, тобто на 47% більше. Інформація щодо екологічної політики відображена згідно наступних критеріїв: викиди в атмосферу, водні ресурси, відходи, рівень енергоефективності, наявність «зелених офісів» та підтримка еко-волонтерства.

Середній рівень прозорості за компонентом «Впровадження КСВ у ланцюг постачання» залишився незмінним у період 2019-2020 років, максимальне значення становить 3 бали. За компонентом «Відповідальне споживання» середній рівень прозорості збільшився з 0,7 балів у 2019 році до 1 балу у 2020 році, тобто на 43% більше, при цьому максимальне значення складає 4 бали за всіма підприємствами.

Збільшення середнього рівня прозорості на 0,5 балів у 2020 році спостерігається за компонентом «Відносини з громадою», максимальне значення у 2020 році становить 4 бали. Більшість компаній, що мають виробничі підрозділи у певних громадах, активно реалізують та підтримують соціальні проекти в цих самих громадах. Зазвичай компанії надають інформацію про свої

соціальні проєкти, які включають освітні ініціативи для молоді та підприємців, розвиток благодійності, місцеву інфраструктуру, допомогу лікарням та медичним працівникам [28].

За компонентом «Лідерство керівництва й компаній» середній рівень прозорості за аналізований період збільшився на 0,4 бали, при цьому максимальне значення Індексу ESG складає 3 бали. Компонент, що вказує на особисте залучення вищого керівництва підприємства до громадської активності залишаються занадто низькими, більшість керівників компаній не висловлюють своїх позицій з питань, які є важливими для суспільства [27].

Середній рівень прозорості за компонентом «Звітність» зріс з 4,4 бали у 2019 році до 5,8 у 2020 році, тобто на 32% більше, максимальне значення Індексу прозорості по всіх підприємствах – 20 балів. За компонентом «Навігація» спостерігається негативна тенденція, середній рівень прозорості зменшився на 0,1 бал у 2020 році у порівнянні з 2019 роком, при цьому максимальне значення Індексу ESG становить 4 бали. Середній рівень прозорості Індексу за компонентом «Доступність» має тенденцію до зростання, так у 2019 році значення показника складало 3,9 балів, а в 2020 році – 4,6 бали, тобто на 18% більше, при цьому максимальне значення прозорості по всіх підприємствах становить 11 балів. Корпоративні веб-сайти, які мають зручну навігацію та доступну інформацію, розширюють можливості зацікавлених сторін поглибити своє розуміння корпоративного управління та соціальної відповідальності компанії.

Спираючись на проведені дослідження та аналіз усіх компонентів Індексу ESG варто зазначити, що українські компанії поступово підвищують рівень прозорості. Так, середній рівень прозорості у 2020 році склав 32%, що на 6,5% більше ніж у 2019 році.

Компанії з фінансової сфери, транспортування та постачання електроенергії, фармацевтики та металургійного виробництва відзначаються

найвищим рівнем розкриття інформації серед усіх компаній (рис. 2.2). Лідером даного рейтингу є ПрАТ «ВФ Україна» з рівнем прозорості у 62,5 бали.

Місце	Назва компанії	Вид діяльності	Форма власності	Бали
1	ПрАТ «ВФ Україна»	Телекомунікації	П	62.5
2	АТ «Перший український міжнародний банк»	Надання фінансових послуг	П	60
3	Група ДТЕК	Діяльність головних управлінь (хед-офісів)	П	55.5
4	АБ «УКРГАЗБАНК»	Надання фінансових послуг	Д	53
5	ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед»	Виробництво напоїв	П	52
5	ДП «НАЕК «Енергоатом»	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	Д	50
7	МХП	Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	П	49.5
8	ПрАТ «Укргідроенерго»	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	Д	48
8	АТ «Українська залізниця»	Наземний і трубопровідний транспорт	Д	47
10	НАК «Нафтогаз України»	Діяльність головних управлінь (хед-офісів)	Д	46

Рисунок 2.2 – Результати Індексу ESG прозорості ТОП-10 компаній [27]

Оцінка рівня прозорості підприємств за видами діяльності дає змогу визначити у яких галузях найбільше приділяють увагу транспарентності та відкритості даних (табл. 2.1). Найвищий рівень прозорості спостерігається за таким видом діяльності, як «Діяльність головних управлінь», а саме 59,2 бали. Лідер Індексу за даним видом розкриття інформації є Група ДТЕК. Наступним в рейтингу є компанія у сфері надання фінансових послуг з балом 48,6. АБ «УКРГАЗБАНК» є лідером у цій сфері. «Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря» займає третє місце в рейтингу з рівнем прозорості 42,3 бали. Компаніями-лідерами Індексу прозорості є ДП «НАЕК «Енергоатом» та ПрАТ «Укргідроенерго». За видом діяльності «Телекомунікація» найвищий

рівень прозорості має ПрАТ «ВФ Україна», середній рівень прозорості становить 41,6 бали. Найнижчий рівень прозорості припадає на ІТ сферу – 19,5 балів та роздрібна торгівля – 19,4 бали.

Таблиця 2.1 – Рівень прозорості компаній за видами діяльності [27]

Вид діяльності	Рівень прозорості компаній	Компанія-лідер Індексу прозорості
Діяльність головних управлінь	59,2	Група ДТЕК
Надання фінансових послуг	48,6	АБ «УКРГАЗБАНК»
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	42,3	ДП «НАЕК «Енергоатом» ПрАТ «Укргідроенерго»
Телекомунікації	41,6	ПрАТ «ВФ Україна»
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська доставка	36,4	АТ «Укрзалізниця»
Виробництво напоїв	31,7	ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед»
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	27,3	МХП
Добування металевих руд	25,7	ПрАТ «Полтавський Гірничозбагачувальний комбінат»
Добування сировини нафти та природного газу	24,2	АТ «Укргазвидобування»
Виробництво тютюнових виробів	21,2	АТ «Імперіал Тобакко продакшн України»
ІТ	19,5	ТОВ «ІТ-Інтегратор»
Роздрібна торгівля	19,4	Ашан Рітейл Україна
Інші	26,8	АТ «Фармак»

В Україні, за останні роки, підприємства стали більш свідомими відносно необхідності впровадження ESG політик. Зокрема, багато компаній зрозуміли, що ESG ініціативи можуть не тільки зменшити їх негативний вплив на навколишнє середовище та спільноту, а й позитивно вплинути на бізнес, залучити нових інвесторів, та покращити імідж, адже ESG індекс допомагає інвесторам та споживачам оцінити соціальну відповідальність, екологічність та корпоративну культуру підприємств [29].

Індекс транспарентності підприємств може бути розроблений на рівні окремих підприємств або для групи компаній в певній галузі. Розробка такого

індексу може вимагати певної експертизи та доступу до інформації про діяльність підприємств.

Індекс прозорості підприємств може використовуватися як інструмент для оцінки ризиків інвестування, прийняття рішень щодо співпраці з партнерами та постачальниками, а також для підвищення довіри споживачів та інших зацікавлених сторін до діяльності підприємства.

2.2 Аналіз та оцінка прозорості підприємств на основі рейтингу «Фінансова стабільність державних підприємств в Україні»

У межах ініціативи з прозорості та запровадження антикорупційних заходів у державних підприємствах та органах місцевого самоврядування в Україні було створено рейтинг «Фінансова стабільність державних підприємств в Україні», який має на меті поліпшення ефективності управління державними підприємствами [30].

Таблиця 2.2 – Сфери прозорості та вагові значення для формування рейтингу підприємств [30]

Сфера прозорості	Значення, %
1. Прозорість та доступ до інформації	30
2. Економічні показники	20
3. Державні закупівлі та власність	20
4. Кадрова політика	10
5. Етика та конфлікт інтересів	10
6. Гранти та благодійна політика	10

Прозорість фінансових показників п'ятдесяти найбільших державних підприємств України оцінюється в шести ключових сферах їх діяльності, які наведено у таблиці 2.2.

Дані для формування рейтингу прозорості збирається за допомогою запитів на публічну інформацію обраних компаній та з їх офіційних веб-сайтів.

Таблиця 2.3 – Шкала оцінки прозорості державних підприємств [30]

A+	80-100	C-	40-44
A	75-79	D+	35-39
A-	70-74	D	30-34
B+	65-69	D-	25-29
B	60-64	E+	20-24
B-	55-59	E	15-19
C+	50-54	E-	10-14
C	45-49	F	0-9

Загальний рейтинг може перебувати в межах від 0%, що є найгіршим результатом до 100%, що є найкращим результатом. Шкала оцінювання прозорості державних підприємств наведена в таблиці 2.3.

Для більш детального ознайомлення з наведеною методологією оцінки прозорості державних підприємств розглянемо рисунок 2.3.

Станом на 2023 рік, через COVID-19 та військовий стан в Україні, даних про нові досліджень не було опубліковано, тому проаналізуємо результати рейтингування станом на 2019 рік та 2021 рік.

У 2021 році найкращу позицію у даному рейтингу зайняло ДП Національна енергетична компанія «Укренерго» з результатом загальної прозорості – 82%, при цьому середнє значення по всіх державних підприємствах становить – 49%. За категоріями «Державні закупівлі та власність» і «Етика та конфлікт інтересів» підприємство отримало найвищі результати у 100%. Прозорість такої інформації означає забезпечення доступу до інформації про процес закупівлі, включаючи вимоги до товарів та послуг, оцінку пропозицій, укладення контрактів та вартість. Це допомагає забезпечити конкуренцію серед постачальників та запобігти корупції. Крім того, прозорість є важливою для забезпечення ефективності витрат державних коштів та захисту інтересів громадськості. Прозорість етики вказує на те, що підприємство

дотримується високих стандартів поведінки та розкриває свої дії та прийняті рішення. Це допомагає підприємству зберегти довіру клієнтів, партнерів та громадськості, зберігаючи тим самим інвестиційну привабливість свого підприємства [31].

Позиція	Назва	Рейтинг ▼	Загальна прозорість	I. Прозорість та доступ до інформації	II. Економічні показники	III. Державні закупівлі та власність	IV. Кадрова політика	V. Етика та конфлікт інтересів	VI. Гранти та благодійна політика
1.	 ДП Національна енергетична компанія "Укренерго"		82 %	68 %	95 %	100 %	87 %	100 %	38 %
2.	 ПАТ "Укрпошта"		78 %	86 %	72 %	90 %	80 %	93 %	23 %
3.	 ДП "Адміністрація морських портів України"		74 %	79 %	78 %	83 %	70 %	100 %	12 %
4.	 ПАТ "Укразалізня" (консолідований)		72 %	59 %	98 %	87 %	67 %	88 %	23 %
5.	 ПрАТ "Укргідроенерго"		72 %	76 %	95 %	50 %	83 %	95 %	23 %
6.	 Публічне акціонерне товариство "Національна акціонерна..."		69 %	66 %	88 %	33 %	83 %	88 %	77 %
7.	 ДП Національна атомна енергогенеруюча компанія...		66 %	63 %	100 %	40 %	73 %	95 %	23 %
8.	 Державне спеціалізоване підприємство "Чорнобильська..."		64 %	59 %	79 %	67 %	60 %	83 %	23 %
9.	 АКЦІОНЕРНА КОМПАНІЯ "ХАРКІВ ОБЛЕНЕРГО"		63 %	61 %	89 %	33 %	70 %	82 %	50 %
10.	 Маріупольський МТП		63 %	77 %	86 %	40 %	40 %	83 %	23 %
11.	 Южний МТП		62 %	67 %	91 %	40 %	47 %	90 %	23 %
12.	 ПАТ "ОДЕСЬКИЙ ПРИПОРТОВИЙ ЗАВОД"		61 %	60 %	87 %	60 %	80 %	30 %	23 %
13.	 ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО...		60 %	70 %	75 %	40 %	60 %	78 %	23 %
14.	 ПАТ "ЗАПОРІЖЖА ОБЛЕНЕРГО"		59 %	61 %	82 %	53 %	53 %	85 %	0 %
15.	 Державна іпотечна установа		59 %	54 %	78 %	40 %	57 %	83 %	50 %

Рисунок 2.3 – Рейтинг прозорості державних підприємств за 2021 рік [32]

Слід зауважити, що державному підприємству НЕК «Укренерго» необхідно приділити увагу підвищенню рівня прозорості у сфері «Гранти та благодійна політика», адже це дозволить громадськості та потенційним спонсорам довіряти підприємству та мати впевненість у тому, що кошти будуть використані ефективно та відповідно до мети. Також прозорість грантів сприяє забезпеченню справедливого та прозорого процесу розподілу фінансових ресурсів.

На сьогоднішній день спостерігається загальна тенденція до підвищення рівня прозорості в діяльності підприємств. Це можна підтвердити, якщо

здійснити порівняльний аналіз рейтингу прозорості за 2021 рік з рейтингом 2019 року (рис. 2.4).

Проведений аналіз дає можливість встановити, що найвищу позицію в даному рейтингу зайняло ДП «НАЕК «Енергоатом» з загальним балом прозорості в 55% за шкалою оцінки В-. Найвищу оцінку в 95% підприємство отримало у сфері «Етика і конфлікт інтересів», а найнижчу – 23% у сфері «Гранти та благодійні організації». Попри втрату лідируючої позиції в рейтингу 2021 року ДП «Енергоатом» покращив результати рівня транспарентності до 66%, це свідчить про те, що компанія приділяє увагу підвищення рівня транспарентності.

Позиція	Назва	Рейтинг ▼	Загальна прозорість	I. Прозорість та доступ до інформації	II. Економічні показники	III. Державні закупівлі та власність	IV. Кадрова політика	V. Етика та конфлікт інтересів	VI. Гранти та благодійна політика
1.	 ДП Національна атомна енергогенеруюча компанія...		55 %	56 %	85 %	27 %	43 %	95 %	23 %
2.	 ПАТ "Укрзалізниця" (консолідований)		53 %	47 %	60 %	53 %	53 %	82 %	23 %
3.	 ДП "Укренерго"		51 %	46 %	64 %	40 %	40 %	77 %	50 %
4.	 ПАТ "ОДЕСЬКИЙ ПРИПОРТОВИЙ ЗАВОД"		50 %	48 %	73 %	60 %	53 %	30 %	12 %
5.	 ПАТ "ЦЕНТРЕНЕРГО"		50 %	58 %	47 %	40 %	67 %	60 %	23 %
6.	 Державне підприємство Поліграфічний комбінат...		50 %	51 %	49 %	40 %	73 %	67 %	23 %
6.	 ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО...		50 %	57 %	63 %	27 %	60 %	85 %	0 %
8.	 Публічне акціонерне товариство Державна акціонерна компані...		49 %	31 %	81 %	47 %	50 %	82 %	12 %
9.	 АКЦІОНЕРНА КОМПАНІЯ "ХАРКІВ ОБЛЕНЕРГО"		49 %	44 %	81 %	7 %	50 %	82 %	50 %
9.	 ДП "Адміністрація морських портів України"		49 %	50 %	38 %	53 %	57 %	100 %	0 %
11.	 Публічне акціонерне товариство Національна акціонерна...		48 %	58 %	77 %	27 %	50 %	45 %	0 %
12.	 ПАТ "Укрпошта"		47 %	53 %	47 %	40 %	67 %	65 %	0 %
13.	 ПАТ "ТУРБОАТОМ"		46 %	57 %	52 %	27 %	63 %	65 %	0 %
14.	 Державна іпотечна установа		43 %	53 %	75 %	13 %	47 %	13 %	35 %
15.	 ПрАТ "Укргідроенерго"		42 %	53 %	57 %	13 %	50 %	73 %	0 %

Рисунок 2.4 – Рейтинг транспарентності державних підприємств за 2019 рік [32]

Варто зазначити, що НЕК «Укренерго», яка у 2021 році мала найвищий рівень транспарентності (82%), за шкалою оцінки А+, серед усіх аналізованих

компаній у 2019 році займала лише 20 позицію в рейтингу прозорості з загальним результатом в 39% (D+). Це вказує на те, що компанія приділила увагу в напрямку транспарентності своєї діяльності, провела необхідні заходи щодо її впровадження.

Загальний аналіз рейтингу «Прозорості та Фінансової стійкості державних підприємств в Україні» дозволяє оцінити ефективність управління підприємствами та їх роль у економіці країни. Він є важливим інструментом для прийняття рішень щодо підтримки державних підприємств, а також розробки та впровадження політики щодо їхнього розвитку.

Розвиток транспарентності підприємств в Україні може мати значний вплив на економіку країни, сприяти покращенню інвестиційного клімату та збільшенню конкурентоспроможності.

Одним з перших кроків в цьому напрямку є створення відкритих баз даних про діяльність підприємств, таких як реєстри, в яких будуть зберігатися дані про фінансовий стан, податкові зобов'язання та інші важливі показники. Це дозволить уникнути фіктивних та нечесних підприємств, що в свою чергу позитивно позначиться на боротьбі з корупцією та підвищенні довіри до бізнесу [33].

Для досягнення цієї мети важливо забезпечити законодавчу базу, яка забезпечуватиме вимоги транспарентності, а також сприятиме розвитку відкритих даних та їх використанню.

Загалом, розвиток транспарентності підприємств в Україні є важливою складовою економічного розвитку країни, тому необхідно забезпечити необхідні умови та ресурси для впровадження відповідних заходів та проектів.

3 ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ: ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ БАЛАНС МІЖ ДОСТУПНІСТЮ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЗАХИСТОМ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ

3.1 Визначення ризиків прозорості, які мають вплив на фінансовий стан підприємства

Ризики та прозорість є важливими поняттями в бізнесі, фінансах та управлінні ризиками. Ризики означають можливість збитків або невдачі в результаті несприятливих обставин або непередбачуваних подій. Прозорість відноситься до ясності та доступності інформації про бізнес-процеси, фінансові звіти та інші аспекти діяльності компанії.

Рисунок 3.1 – Етапи визначення ризиків прозорості (побудовано автором на основі [7; 34; 35; 36;])

Ризик-менеджмент прозорості підприємства – це процес ідентифікації, оцінки та управління ризиками, пов'язаними з недостатньою чи неповною інформацією про діяльність підприємства. Прозорість підприємства означає доступність та якість інформації про фінансові показники, діяльність, процеси та рішення підприємства для зацікавлених сторін (рис. 3.1).

Основними складовими ризик-менеджменту прозорості підприємства є:

- ідентифікація ризиків. Необхідно проаналізувати всі аспекти діяльності підприємства та ідентифікувати можливі ризики, пов'язані з недостатньою прозорістю;

- оцінка ризиків. Після ідентифікації ризиків, необхідно оцінити їх потенційний вплив на діяльність підприємства та визначити ймовірність їх виникнення;

- управління ризиками. Для зменшення ризиків пов'язаних з недостатньою прозорістю, підприємство може використовувати різноманітні інструменти та практики, такі як публікація фінансових звітів, відкритість в управлінні діяльністю та процесами, використання стандартів інформаційної безпеки та контролю доступу до конфіденційної інформації;

- моніторинг та аналіз. Після впровадження заходів з управління ризиками пов'язаними з прозорістю, необхідно відстежувати та аналізувати їх ефективність та зміни в ризиковому середовищі [34; 36; 37].

Одним із способів забезпечення прозорості є регулярне та точне звітування про фінансові результати підприємства. Це може включати публікацію річних звітів, фінансових звітів та презентацій для інвесторів. Підприємство повинно детально розкривати свою фінансову інформацію, включаючи доходи, витрати, активи та зобов'язання, а також пояснення їх змін. Також важливим є забезпечення доступності інформації про ризики, пов'язані з діяльністю підприємства, включаючи можливість несприятливих економічних

умов, конкуренцію та інші чинники, які можуть вплинути на його фінансові результати. Зазвичай такий аналіз проводять фахівці з обліку, аудитори, інвестори, кредитори та інші зацікавлені сторони [38].

Транспарентність фінансової звітності суб'єктів господарювання означає, що фінансові відомості, пов'язані з їхньою діяльністю, є доступними та зрозумілими для широкої громадськості, акціонерів та інвесторів. Це важливо для забезпечення прозорості та відкритості управління та забезпечення довіри від інвесторів, споживачів та інших зацікавлених сторін. Транспарентність фінансової звітності може мати значний вплив на інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання.

Варто виділити основні переваги транспарентності фінансової звітності підприємства (рис. 3.2).

Забезпечення довіри: чим більш відкритий та прозорий фінансовий звіт підприємства, тим більше довіри та лояльності він зможе залучити з боку інвесторів, споживачів та інших зацікавлених сторін. Коли фінансові відомості є доступними та зрозумілими, людям простіше приймати рішення щодо інвестування, покупки товарів та послуг. Інвестори більш схильні інвестувати свої гроші в компанії, які їм довіряють та які представляють свої фінансові дані чітко та прозоро, що в свою чергу сприяє розвитку бізнесу.

Підвищення ефективності: транспарентність фінансової звітності дозволяє управлінню підприємством більш ефективно розробляти стратегії та приймати рішення, оскільки зрозуміло, як функціонує суб'єкт господарювання та що потрібно робити для покращення його діяльності.

Підвищення конкурентоспроможності: транспарентність фінансової звітності може допомогти залучити нових інвесторів та клієнтів, оскільки висвітлює діяльність суб'єкта господарювання та відповідальне управління його фінансами, що може забезпечити їхню стійкість на ринку та виходу підприємства на новий конкурентоспроможний рівень.

Репутація: прозорість фінансової звітності допомагає підприємству зберігати та підвищувати свою репутацію серед інвесторів, клієнтів та громадськості.

Відповідність вимогам законодавства: прозорість фінансової звітності є обов'язковою в багатьох країнах, оскільки законодавство вимагає, щоб суб'єкти господарювання оприлюднювали свої фінансові звіти та інші фінансові відомості.

Сприяння розширенню джерел фінансування: суб'єкти господарювання, які мають прозору фінансову звітність, можуть залучати більше різних видів фінансування, наприклад, банківських кредитів, облігаційних емісій, венчурних капіталів та інших. Це може допомогти забезпечити більш стабільну фінансову базу для подальшого розвитку [11; 38; 39; 40; 41].

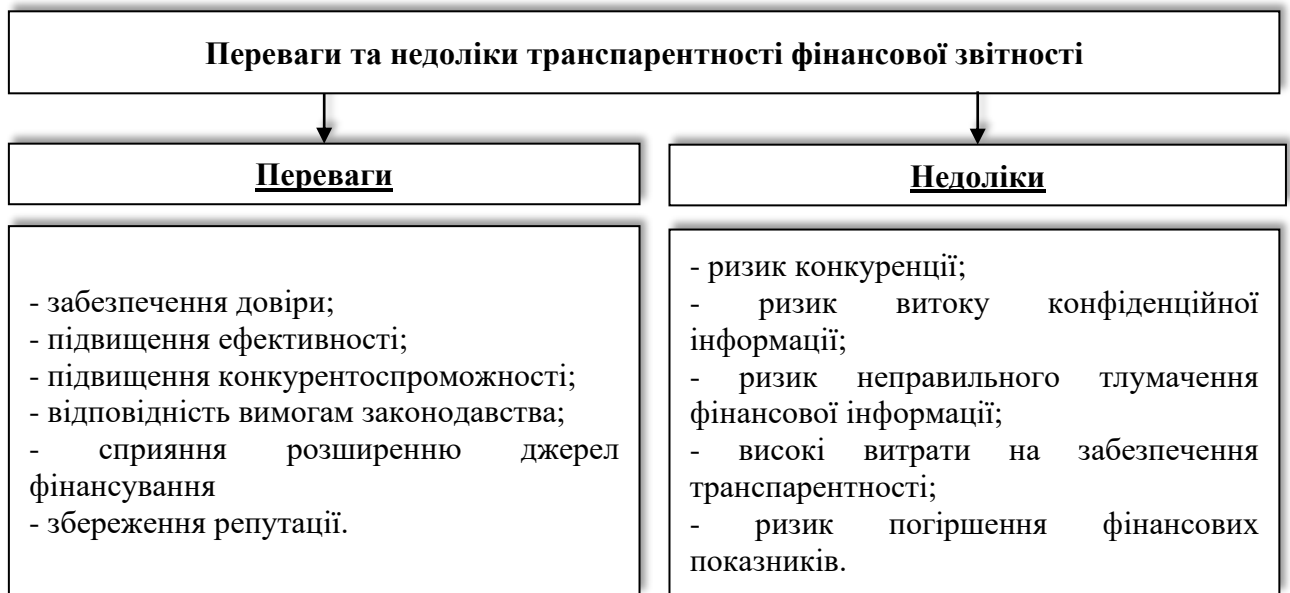

Рисунок 3.2 – Переваги та недолік прозорості фінансової звітності
(побудовано автором)

Хоча прозорість фінансової звітності має багато переваг, є деякі недоліки, які варто враховувати підприємству при веденні своєї діяльності.

Серед недоліків транспарентності фінансової звітності можна відзначити наступні (рис. 2.5).

Ризик конкуренції: публічне розголошення фінансової звітності може дати конкурентам детальні відомості про фінансову діяльність підприємства, які можуть бути використані для вигоди конкурентів.

Ризик витоку конфіденційної інформації: публічне розголошення фінансової звітності може призвести до витоку конфіденційної інформації про підприємство.

Ризик неправильного тлумачення фінансової інформації: інформація, надана в фінансовій звітності, може бути неправильно трактована зацікавленими сторонами, що може призвести до негативного впливу на репутацію підприємства.

Високі витрати на забезпечення транспарентності: підприємствам можуть знадобитися додаткові ресурси, щоб забезпечити транспарентність фінансової звітності, такі як програмне забезпечення, аудиторські послуги та інше обладнання.

Ризик погіршення фінансових показників: публічне розголошення фінансової звітності може призвести до погіршення фінансових показників підприємства, особливо якщо відкрита інформація про недоліки та проблеми в управлінні фінансами, буде перешкодою для залучення інвесторів [3; 41; 42; 43; 44].

Важливо зазначити, що хоча транспарентність передбачає доступність інформації, вона повинна мати свої межі, які відокремлять відкриту інформацію, необхідну для створення позитивного іміджу компанії та задоволення інтересів зацікавлених сторін, від закритої, яка може становити загрозу економічній безпеці компанії через можливість її поширення. [45].

Для досягнення максимального ефекту від транспарентності необхідно створити ефективну систему збору, захисту, обробки та поширення інформації, а

також забезпечити доступність та зрозумілість інформації для різних груп користувачів.

3.2 Роль технології Blockchain у підвищенні прозорості та ефективності управління на підприємствах

Прозорість є ключовим фактором для забезпечення стабільного, демократичного та прозорого бізнесу. Попри всі переваги, які можна отримати впроваджуючи прозорість на підприємстві не варто забувати й про ризики, які можуть виникнути при недостатній увазі до деталей і неконтрольованому доступі до інформації. Наприклад, відкритий доступ до конфіденційної інформації може призвести до її неправомірного використання сторонніми особами, що може завдати шкоди бізнесу. Крім того, при недостатньому контролі над прозорістю може виникнути небажаний вплив зовнішніх факторів на підприємницьку діяльність, що може призвести до втрати довіри клієнтів і порушення репутації компанії. Саме тому важливо забезпечувати належний рівень захисту відкритої інформації.

В сучасному світі підприємства все частіше використовують новітні технології для забезпечення прозорості своєї діяльності. Це дозволяє підприємствам забезпечувати прозорість своїх операцій та відкритість щодо своїх клієнтів, партнерів та інших зацікавлених сторін [46].

Однією з переваг впровадження новітніх технологій для сприяння прозорості є забезпечення точності та швидкості обробки інформації. Наприклад, за допомогою інтернет-технологій можна створити веб-сайти, які дають можливість клієнтам отримати всю необхідну інформацію про підприємство, його послуги та продукти, а також отримувати повідомлення про

нові впровадження. За допомогою технологій штучного інтелекту та аналізу даних, підприємства можуть швидко та ефективно збирати та аналізувати дані про свою діяльність, що дозволяє підприємствам здійснювати прийняття рішень на основі фактів та даних, а не на основі відчуття та інтуїції [47].

Сучасна економіка повністю залежить від інформаційних технологій. На даний час практично неможливо уявити ефективне функціонування майже будь-якої галузі суспільного життя без застосування інформаційно-комунікаційних технологій, оскільки вони забезпечують можливість оптимізувати процеси, посилювати їхню оперативність, а також надають змогу зберігати й обробляти великі об'єми інформації, проводити більш точні розрахунки, швидко передавати інформацію та забезпечувати її точність, транспарентність та надійність. У сфері фінансового сектору спостерігається активне впровадження проєктів, на основі інноваційних-інформаційних систем та технологій, які направлені на розробку нових послуг та продуктів, а також для забезпечення більш надійного програмного збереження інформації та захисту її від кібератак [48].

Сучасні інформаційні технології значно спрощують сам процес підвищення рівня інформаційної транспарентності будь-яких установ.

Блокчейн технологія є потужним інструментом для забезпечення транспарентності, безпеки та довіри між бізнес-партнерами, клієнтами та іншими зацікавленими сторонами. Особливо вона корисна для підприємств, які працюють у галузях, де важлива точність та безпека транзакцій.

Основною перевагою блокчейну є те, що він формує довіру між сторонами, які обмінюються інформацією. Обмінювана інформація шифрується у вигляді електронного списку записів або блоків. Його не можна стерти, що допомагає забезпечити довіру між користувачами. Після того, як інформація записана, її не можна змінити без зміни всіх записів, журнал дій можна лише оновлювати, додаючи нові записи, що також забезпечує безпечні транзакції між користувачами [49; 50].

Враховуючи потенціал блокчейну для забезпечення прозорості, простоти та ефективності шляхом створення нової інфраструктури та процесів фінансових послуг, ця технологія швидко набирає обертів у всіх галузях.

Блокчейн технологія має великий потенціал для вдосконалення бізнесу та забезпечення прозорості, безпеки та ефективності в різних сферах.

Завдяки трьом принципам (рис. 3.3) блокчейн забезпечує єдине джерело правди, яке оновлюється в реальному чи майже в реальному часі.

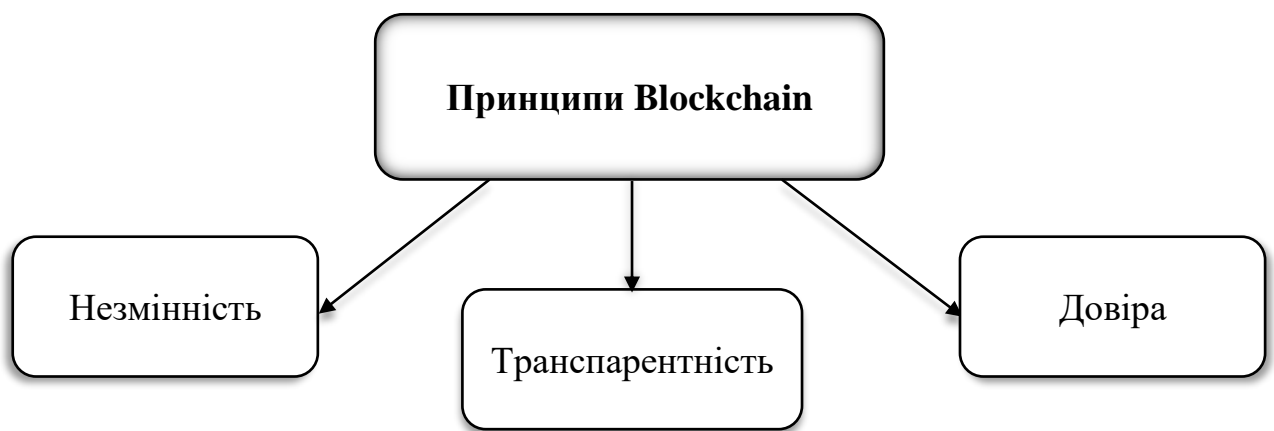

Рисунок 3.3 – Принципи технології блокчейн (побудовано автором на основі [51; 52])

Принцип незмінності – технологія блокчейн є незмінною базою даних, де не можна маніпулювати даними, які вже є в блокчейні. Принцип прозорості показує те, що діяльність здійснюється відкрито без секретів, інформація є у вільному доступі для користувачів у будь-який час. Принцип довіри забезпечується відкритістю, прозорістю та незмінністю даних в блокчейні, що є основою довірчих відносин між клієнтом та компанією.

Технологія блокчейн забезпечить значний приріст ефективності, економію коштів, прозорість у різних сферах економіки, зменшення шахрайства, одночасно дозволяючи обмінюватися даними у реальному часі між різними сторонами надійним та відстежуваним способом. Це дозволяє сторонам вести

вичерпні записи про активи, контракти та дані про власність, не маючи фізичного володіння ними або покладаючись на папір або посередників. Для всіх індустрій це означає, що результати є більш прозорими, оскільки виключається можливість змінити або неправильно подати інформацію [53].

Блокчейн технологія може бути використана для забезпечення прозорості та безпеки при управлінні ланцюжком поставок, де важливо відслідковувати місцезнаходження товарів та контролювати їхні умови зберігання. Використання блокчейн технології може допомогти зменшити ризики та підвищити якість контролю над цими процесами.

У фінансовому секторі блокчейн може бути використаний для забезпечення прозорості та безпеки фінансових транзакцій. Блокчейн може використовуватися для реєстрації та зберігання всіх транзакцій, що здійснюються у системі. Це дозволяє забезпечити прозорість та підтвердження всіх транзакцій, що здійснюються в системі, та запобігти можливим шахрайським діям та іншим видам злочинної діяльності [54].

Крім того, блокчейн може бути використаний для забезпечення прозорості та безпеки даних про клієнтів. За допомогою блокчейн технології можна зберігати та обробляти дані про клієнтів у безпечний та прозорий спосіб, що дозволяє забезпечити безпеку та конфіденційність даних про клієнтів, а також запобігти можливим порушенням цих даних.

Для того, щоб успішно впровадити блокчейн у своє підприємство, необхідно детально вивчити технологію, зрозуміти її переваги та недоліки, а також оцінити можливості та витрати на її реалізацію. Важливо ретельно аналізувати потреби та можливості конкретного підприємства та враховувати технічні та правові аспекти для успішного впровадження цієї технології [55].

У разі успішної реалізації блокчейну, підприємство може отримати значні переваги, такі як зменшення витрат на збереження та обробку даних, забезпечення безпеки та конфіденційності даних, забезпечення прозорості

та недоторканості даних, покращення управління процесами та багато іншого. Використання їх у поєднанні з правильним управлінням може забезпечити ефективну роботу компанії та збільшити довіру стейкхолдерів [56].

Блокчейн може бути використаний для забезпечення прозорості та безпеки взаємодії між підприємствами та їх клієнтами у всіх галузях. Ця технологія дозволяє забезпечити прозорість та точність даних, що допомагає запобігти можливим помилкам та злочинній діяльності, та забезпечує більшу довіру між учасниками ринку.

Отже, впровадження технології блокчейн на підприємствах може принести багато переваг, зокрема забезпечити прозорість та безпеку операцій, зменшити ризики та підвищити ефективність роботи. Тому можна очікувати, що у майбутньому використання блокчейн технології стане ще більш поширеним у всіх сферах економіки та на різних рівнях бізнесу.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі «Транспарентність фінансових відносин як інструмент забезпечення ефективної діяльності підприємств», метою якої є розгляд теоретичних та практичних аспектів транспарентності, аналіз переваг та недоліків даного механізму, виявлення ризиків пов'язаних з впровадженням транспарентності та здійснення оцінку транспарентності підприємств.

Було встановлено, що транспарентність відображає ступінь прозорості та доступності інформації про діяльність певної організації, компанії, уряду чи іншої інституції.

Для транспарентності було виокремлено ряд ознак, які притаманні даній категорії та є її невід'ємними складовими. До них належать: повнота інформації, пріоритет транспарентності над закритістю, своєчасність отримання інформації, невід'ємний взаємозв'язок транспарентності і верховенства права, цілісність інформації, реальна можливість громадян вплинути на те чи інше рішення.

В роботі здійснено аналіз переваг та ризиків транспарентності та встановлено, що транспарентність може допомогти зменшити ризики, але це залежить від того, які дані компанії публікують та наскільки доступною є ця інформація для зацікавлених сторін.

Впровадження транспарентності в діяльність підприємства може збільшити довіру інвесторів, зменшити ризики та забезпечити більш ефективний доступ до капіталу. Транспарентність є важливою складовою інвестиційної привабливості підприємства. Чим більш прозорим і доступним є підприємство для інвесторів, тим більш ймовірно, що вони будуть зацікавлені в його фінансовій діяльності та готові вкладати у нього свої кошти.

Рейтинг «Фінансова стабільність державних підприємств в Україні» та Індекс ESG прозорості українських компаній як методи оцінки транспарентності

є важливими інструментами для забезпечення стабільності і довіри в економічній системі та сприяють підвищенню інвестиційної привабливості конкретного підприємства. Ці методи можуть використовуватися як інструменти для оцінки ризиків інвестування, прийняття рішень щодо співпраці з партнерами та постачальниками, а також для підвищення довіри споживачів та інших зацікавлених сторін до діяльності підприємства.

Ризики та прозорість є важливими поняттями в бізнесі, фінансах та управлінні ризиками. Ризики означають можливість збитків або невдачі в результаті несприятливих обставин або непередбачуваних подій. Прозорість відноситься до ясності та доступності інформації про бізнес-процеси, фінансові звіти та інші аспекти діяльності компанії.

Для досягнення максимального ефекту від прозорості необхідно створити ефективну систему збору, обробки та поширення інформації, а також забезпечити доступність та зрозумілість інформації для різних груп користувачів.

Сучасні інформаційні технології значно спрощують сам процес підвищення рівня інформаційної прозорості будь-яких установ.

Блокчейн технологія є потужним інструментом для забезпечення прозорості. Впровадження блокчейн технології на підприємствах може принести багато переваг, зокрема забезпечити прозорість та безпеку операцій, зменшити ризики та підвищити ефективність роботи. Ця технологія дозволяє забезпечити прозорість та точність даних, що допомагає запобігти можливим помилкам та злочинній діяльності, та забезпечує більшу довіру між учасниками ринку. Тому можна очікувати, що у майбутньому використання блокчейн технології стане ще більш поширеним у всіх сферах економіки та на різних рівнях бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дерій Ж.В. Транспарентність інноваційної діяльності як необхідна умова існування та розвитку харчової промисловості України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Економіка». 2016. № 1(2). С.264-267.
2. Кузіна Р.В. Транспарентність корпоративної звітності як основа її формування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. №12. С. 193-197.
3. Халіна В.Ю., Сироватський О.А. Транспарентність діяльності будівельного підприємства як детермінант довіри стейкхолдерів. *Економічний простір*. 2020. №156. С. 166-170.
4. Ляхович О.О., Скаковська С.С., Кречко М.Ю. Сутнісна характеристика транспарентної діяльності підприємства: переваги та недоліки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». 2022. №25(53). С. 31-38.
5. Наливайко С., Романов М. Поняття та ознаки транспарентності в контексті євроінтеграції. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2016. №1. С. 27-29.
6. Терещук Г. Транспарентність як явище та вимога публічно-владної діяльності. *Актуальні проблеми правознавства*. №2 (18). 2019. С.83-88.
7. Білоцька І.А. Транспарентність корпоративного сектору як передумова результативності бізнесу в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 5-6. С. 54-58.
8. Катерина К., Наталія К. Ключові принципи забезпечення транспарентності в діяльності органів місцевого самоврядування. *Аспекти публічного управління*. 2021. №2. С. 28-34.

9. Богуцька Л. Реалізація принципів прозорості суб'єктами господарювання. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. №4. С. 149-158.
10. Черторижський В.М. Політика прозорості як інструмент активізації транскордонного співробітництва. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. №3. С. 86-88.
11. Потриваєва Н.В., Кореновська Т.О. Прозорість як забезпечення повноти висвітлення інформації у фінансовій звітності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №8. С.1169-1171.
12. Bernstein E. The Transparency Trap. *Harvard business review*. 2014. URL: <https://hbr.org/2014/10/the-transparency-trap>
13. Hearn E. How Much Transparency Is Too Much? *Built In*. 2020. URL: <https://builtin.com/company-culture/too-much-transparency>
14. Бержанір А. Розвиток прозорості соціально відповідального бізнесу в Україні. *Věda a perspektivy*. 2022. №1(8). С. 231-240.
15. Chen J. Transparency: definition, how it works in finance, and example. *Investopedia*. 2021. URL: <https://www.investopedia.com/terms/t/transparency.asp>
16. McClure B. Financial reporting: the importance of corporate transparency. *Investopedia*. 2021. URL: <https://www.investopedia.com/articles/fundamental/03/121703.asp>
17. Безус П. І., Терепенко В. І. Управління конкурентоспроможністю організації в умовах євроінтеграції. *Ефективна економіка*. 2017. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5583>
18. Кирич Н., Юрик Н., Шведа Н. Конкурентні переваги як основа успішної стратегії розвитку організації. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. №2 (25). С. 334-344.
19. Івченко В.В. Прозорість звітної інформації як запорука сталого розвитку корпоративних структур. *Бізнес Інформ*. 2017. № 5. С. 184-190.

20. Пчелянська Г.О., Головчук Ю.О., Дибчук Л.В. Стратегічні напрями маркетингової діяльності бізнесу в умовах транспарентності середовища. *Економіка та держава*. 2021. № 3. С. 88-93.
21. Вінникова Н.А. Проблема транспарентності політичних рішень. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2015. №17. С. 93-98.
22. Бержанір А.Л., Чирва Г.М. Методологія теоретичних досліджень корпоративної соціальної відповідальності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. №21. С. 122-125.
23. Ercanbrack M. 5 powerful benefits of transparency in business. *Bamboo HR*. 2023. URL: <https://www.bamboohr.com/blog/creating-transparency-in-workplace>
24. Орлова Н.С., Мохова Ю.Л., Андрійчук Є.О. Корпоративна соціальна відповідальність українського бізнесу: проблеми та шляхи розвитку. *Manager. Bulletin of Donetsk State University of Management*. 2018. №2(79). С.37-44.
25. Dublino J. How to instill more transparency in your business. *Business.com*. URL: <https://www.business.com/articles/transparency-in-business/>
26. Марченко В.М., Харитоненко Д.В. Сучасні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. «Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»». 2021. №19. С.82-88.
27. Індекс ESG прозорості українських компаній (ESG Transparency Index 2020). Професійна асоціація корпоративного управління і Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» за підтримки Центру міжнародного приватного підприємництва. 2021. URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/12/Index-2020.pdf>
28. Індекс ESG прозорості компаній України 2020. Професійна асоціація корпоративного управління і Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» за підтримки Центру міжнародного приватного підприємництва. 2021. URL: https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/2022/02/Transp_inde_2020-FULL_ua_web.pdf

29. Гура В., Берданова О. Відновлення та розвиток підприємництва в Україні на основі ESG-концепції. *Військово-спеціальні науки*. 2022. 2(50). С.68-73.
30. Методологія прозорості державних підприємств. *Прозорість та фінансова стійкість*. URL: <https://companies.icps.com.ua/data>
31. Наливайко Л.Р. Реалізація принципу транспарентності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету*. Серія «Право». 2016. №41. С.48-51.
32. Рейтинг прозорості державних підприємств. *Прозорість та фінансова стійкість*. URL: <https://companies.icps.com.ua/rankings/rT.R,iT.T,iT.F.01,iT.F.02,iT.F.03,iT.F.04,iT.F.05,iT.F.06/UAS-0/2021/rT.R,desc,1-100>
33. Калабухова С., Токарева Т. Транспарентність облікової інформації. *Економічний аналіз*. 2022. №4. С.186-197.
34. Герасименко Р.А., Герасименко В.В., Самофалова В.О. Методика визначення рівня транспарентності в оцінюванні фінансової стійкості банку за умов асиметрії інформації. *Фінанси, облік, банки*. 2016. №1(21). С. 69-76.
35. Суровцева І.Ю, Николаєва В.І. Транспарентність управлінських структур: шляхи інформаційної прозорості. *Державне управління*. 2016. №1. С.55-61.
36. Birkinshaw J., Cable D. The dark side of transparency. *Quarterly McKinsey*. 2017. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/people-and-organizational-performance/our-insights/the-dark-side-of-transparency>
37. De Cremer D. When transparency backfires, and how to prevent it. *Harvard business review*. 2016. URL: <https://hbr.org/2016/07/when-transparency-backfires-and-how-to-prevent-it>
38. Світлана К., Тетяна Т. Транспарентність облікової інформації. *Економічний аналіз*. 2022. № 4. С. 86-197

39. Фоміна О.О., Трохимчук В.В., Бугасенко О.В. Фінансова прозорість підприємств України як показник соціальної відповідальності бізнесу. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*. 2016. №64. С. 145-154.
40. Чижевська Л.В., Корецька Ю.І., Паламарчук А.С., Транспарентність фінансової звітності, складеної за МСФЗ, як інструмент антикорупційної діяльності в Україні. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. №1. 2019. С. 110-115.
41. Макарович В.К., Вигівська І.М. Транспарентність фінансової звітності в умовах застосування МСФЗ. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. №2. С. 326-330.
42. Мельник Н. Транспарентність обліку як складова сприятливості ведення бізнесу в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. №4. С. 10-17.
43. Бурденко І.М. Переваги та недоліки функціонування системи розкриття інформації ринку похідних фінансових інструментів України. *Збірник наукових праць*. 2014. №38. С. 75-84.
44. Сліпченко Т.О. Транспарентність монетарної політики в контексті її впливу на фінансову стабільність. *Економічний простір* 2014. №83. С. 130-138.
45. Ляхович О.О., Оплачко І.О. Економічна безпека та транспарентність підприємств в умовах цифровізації. *Вісник НУВГП*. 2021. №2(94). С. 100-111.
46. Сталінська О.В. Система економічної безпеки підприємства в умовах розвитку цифрової економіки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2019. №38. С.80-86.
47. Бабаченко Л.В., Москаленко В.А., Марченко А.О. Сучасні тенденції застосування інструментів digital-marketing у діяльності підприємства. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2019. №4. С.20-29.
48. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. *Економічний аналіз*. 2020. №1. С.44-52.

49. Воробець В. Переваги використання блокчейн технології в умовах цифровізації фінансових інструментів. *Світ фінансів*. 2020. №2 (63). С.49-61.
50. Літошенко А.В. Технологія blockchain: переваги та неочевидні можливості використання у різних галузях. *Економічна наука*. 2017. №8. С.77-79.
51. Карпенко О. Цифрова технологія "блокчейн" в державному управлінні: сутність, переваги та ризики. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2017. №21. С. 20-28.
52. Bramblet J. Ultimate Guide to Blockchain in Insurance. *Accenture*. 2020. URL: <https://insuranceblog.accenture.com/ultimate-guide-to-blockchain-in-insurance>
53. Слобода Л.Я., Сенькович Ю.А. Розвиток та імплементація технології блокчейн у проведенні розрахунків фінансових установ. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. №2. С.40-47.
54. Шишкова Н.Л. Перспективи впровадження блокчейну в бухгалтерському обліку. *Облік і фінанси*. 2018. №2. С.61-68.
55. Попівняк Ю.М. Технологія блокчейн у бухгалтерському обліку й аудиті: сучасний стан, можливості та перспективи застосування. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. №3(89). С.137-144.
56. Пуцентейло П.Р., Довбуш А.В. Основні вектори розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. *Інноваційна економіка*. 2021. № 3-4 (87). С.140-151.
57. Hrytsenko L., Zakharkina L., Zakharkin O., Novikov V., Chukhno R. The impact of digital transformations on the transparency of financial-economic relations and financial security of Ukraine. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. №3(44). С. 167–175.
58. Захаркін О. О., Захаркіна Л. С., Квілінський О. С., Чухно Р. Ю. Інформаційні інтернет-ресурси в системі забезпечення транспарентності публічних та місцевих фінансів. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2022. №3. С.106-112.

59. Захаркін О. О., Квілінський О. С., Чухно Р. Ю. Порівняльний аналіз рівня прозорості бюджетного процесу в Україні та світі. *Причорноморські економічні студії*. 2023. №79. С.183-188.

60. Захаркіна Л. С., Чухно Р. Ю. Теоретичні засади забезпечення прозорості фінансових відносин на різних рівнях економічного устрою. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2022. №2. С.67–73.

61. Захаркіна Л.С., Чухно Р.Ю., Веремієнко Є.В. Прозорість публічних фінансів як фактор забезпечення фінансової безпеки держави. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2021. №4. С.122-130

62. Чухно Р. Ю. Прозорість фінансових відносин як інструмент забезпечення ефективної діяльності підприємств. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. №8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-08-02>